

Avoimet oppimiskäytännöt ja sosiaalinen media

Tekijänoikeudet ammatin opetuksessa
Opentekoa.fi

Avainsanat: oppimiskäytäntö, avoimuus, CC, Creative Commons, jakaminen, OER, tekijänoikeus, sosiaalinen media, korvaus, avoin data, avoin lähdekoodi, YouTube, Google, Flickr

Sisältö

Avoin vai suljettu oppimISRatkaisu?

Verkko-oppimisyhteisöt

Sosiaalisen median palveluiden
käyttöehdot

Kuinka suljettu voi someryhmä tai -
ympäristö todellisuudessa olla?

Avoin data

Avoin lähdekoodi

Ilmaisten ohjelmien
käyttö opetuksessa

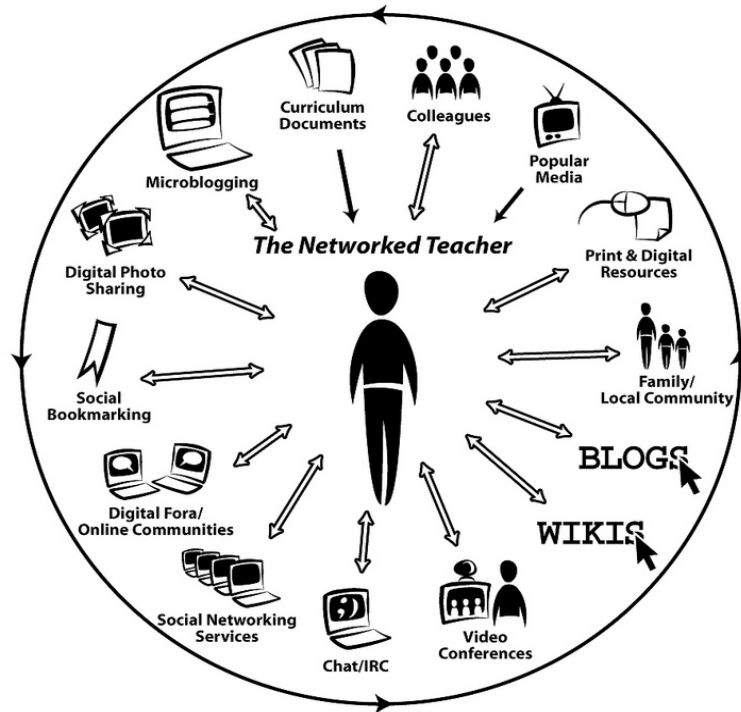
Avoimet aineistot ja sosiaalinen media

Verkkomateriaalin käyttäminen

Tehtävä

Lähteet

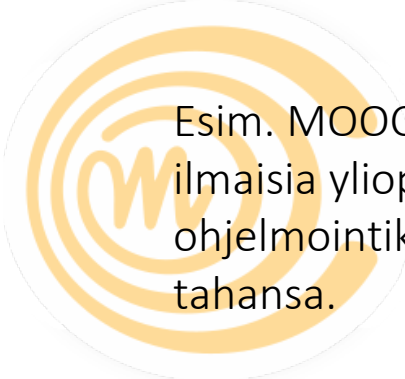
Avoim vai suljettu oppimISRatkaisu?

Kuva: [Alec Couros@Flickr](#)

Avoin oppimISRatkaisu verkossa

- Avoin oppimisympäristö avaa sisällöt kiinnostuneiden saataville.
- Mahdollistaa oppimisen ajasta ja paikasta riippumatta.
- Tukee opiskelijakeskeisiä pedagogisia malleja ja yhteistoiminnallisuutta.
- Erilaiset verkkoratkaisut mahdollistavat osallistavat, yhteisölliset ja avoimet toimintatavat oppimisessa.

Esim. MOOC.FI tarjoaa täysin ilmaisia yliopistotason ohjelmointikursseja kenelle tahansa.

Tiedotus [Twitter](#) & [Facebook](#)

Ohjaus [#mooc.fi](#) @ [IRCNet](#)

Sähköposti mooc@cs.helsinki.fi

Virheraportit [SourceForge](#)

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

TIETOJENKÄSITTELYTIEEEN LAITOS
INSTITUTIONEN FÖR DATAVETENSKAP
DEPARTMENT OF COMPUTER SCIENCE

Suljettu oppimISRatkaisu

- Suljettu oppimisympäristö
- Verkkoympäristöön kirjautuminen on rajoitettu tietylle joukolle.
- Opiskelu on sidottu tiettyyn aikaan ja paikkaan.
- Opittavat aiheet, materiaalit ja tehtävät ovat kaikille samat.
- Etenemisjärjestystä ohjataan.
- Hyödyntää usein vain yhtä teknologista ratkaisua.

- Esim. suljetut verkkokurssit eri verkko-oppimisympäristöillä kuten Moodle tai Optima

Avoin vai suljettu?

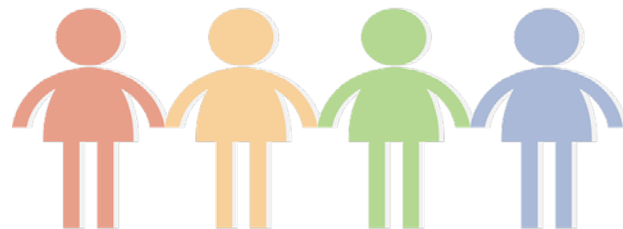
- Yhä useammin yhdistetään elementtejä sekä suljetuista että avoimista oppimiskäytännöistä.
- Esimerkiksi oppimateriaalit voivat olla kaikkien nähtävissä verkossa -> jaettu asiantuntijuus.
- Oppimistehtävät voivat olla avoimilla tai suljetuilla alustoilla.
- Ohjausta voi olla tarjolla vain kurssin varsinaisille opiskelijoille.

- Esim:
<http://www.oppiminenonline.com>
Verkkosessiot ovat avoimia kaikille kiinnostuneille, mutta ohjausta tarjotaan vain täydennyskoulutuksen varsinaisille opiskelijoille. Osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan Open Badge Factoryn avulla, jolloin arviointiprosessi on suljettu, mutta opiskelija itse määrittelee sekä tehtäviensä että niistä saatujen osaamismerkkien julkisuuden.

Verkko-oppimisyhteisöt

- Avoimet oppimiskeskittävät mahdollistavat aineistoon palaamisen ja tukevat opiskelijoiden omaehtoista osallistumista ja innostusta jatkaa keskustelua verkkoyhteisössä myös kurssin päätyttyä.
- Verkkokurssien järjestäjille avoimet ratkaisut ovat mahdollisuus synnyttää yhteisöjä ja sitouttaa erilaiset opiskelijat osaksi oppilaitoksen verkostoa.
- Verkostossa jaetaan osaamista ja opitaan yhteistä tiedonrakentelua.
- Ryhmässä syntyy uusia yhteisöllisiä tilaisuuksia oppia.

Sosiaalisen median palveluiden käyttöehdot 1/2

- Lue käyttöehdot ja tietosuojaseloste.
- Selvitä, mitä eroa on maksullisella ja maksuttomalla palvelupaketilla.
- Mieti käyttäjäryhmää: osassa palveluita on ikärajoituksia.
- Vaatiiko palvelu kaikkien käyttäjien kirjautumisen?
- Miten tunnukset luodaan?

Sosiaalisen median palveluiden käyttöehdot 2/2

- Osa palveluista opastaa opetuskäytön osalta selvästi sekä käyttöönotossa että käyttöehdoissa esim. Wikispaces <http://www.wikispaces.com/>.
- Palveluita käytettäessä ja opetustilanteessa sisältöä näytettäessä on huomioitava muutakin kuin tekijänoikeuskysymykset esim. yksityisyyden suoja ja tietoturva-asiat.
- Esim. pelisovellukset mahdollistavat usein sisällön kuvakaappaukset, videoiden tekemisen ja esittämisen videotykillä opetustilanteessa. Tämä tieto löytyy lisenssisopimuksesta (EULA = End User License Agreement)

Kuinka suljettu voi someryhmä tai -ympäristö todellisuudessa olla?

- Usein some-palveluissa on erilaisia tapoja välittää viesti tai jakaa materiaalia.
- Esimerkiksi Facebookissa voit:
 - Jakaa päivityksesi julkisesti: sisällön näkevät kaikki Facebook-käyttäjät ja muut ihmiset.
 - Valitsemallesi ryhmälle kuten Kaverit
 - Päivityksesi suljetussa ryhmässä tai yksityiskeskustelussa näkevät vain sen jäsenet.
- Some-palveluita yhdistää avoimuuden ja jakamisen kulttuuri. Tieto leviää suljetustakin ryhmästä tai viestiketjusta helposti. Tutustu palveluun ja tutki eri vaihtoehdot, toimi vastuullisesti.

Kenen pitäisi nähdä tämä?

 Julkinen

Kaikki Facebookin käyttäjät ja muut ihmiset

 Kaverit

Kaverisi Facebookissa

▼ **Lisää vaihtoehtoja**

Antaako ryhmässä jakamalla oikeuden muille ryhmäläisille käyttää jaettua materiaalia?

“Facebookissa **julkisen** kuvan lisääjä suostuu samalla kuvan levittämiseen kyseisessä palvelussa jakamistoiminnon avulla.” Teknisesti tämä vastaa lähinnä linkittämistä. Facebook on luonteeltaan palvelu, jossa materiaali on avoimesti ja laajasti saatavilla.

Jos kuvan kopioi ja tallentaa itselleen ja sen jälkeen jakaa eteenpäin tässä tai muussa palvelussa, on levittäjä mahdollisesti rikkonut tekijänoikeuksia.

“Sosiaalisessa mediassa leviää usein myös kuvakaappauksia. On tulkittu, ettei kuvakaappauksella itsellään ole tekijänoikeuden suojaa, mutta ne voivat sisältää esimerkiksi valokuvan tai kirjoituksen, jotka ovat tekijänoikeudella suojattuja. --- Kuvakaappauksen tekeminen Facebook-profiilista (mukana kuva), ja sen jakaminen samassa palvelussa eivät välttämättä riko tekijänoikeuslakia.”

TARKISTA AINA JAKAMASI AINEISTON
YKSITYISYYSASETUKSET

Lähde: Forss, M. 2014. 62 - 167.

Mitä on avoin data?

Avoimella datalla tarkoitetaan julkishallinnolle, organisaatioille, yrityksille tai yksityishenkilöille kertynyttä jalostamatonta informaatiota, joka on avattu organisaation ulkopuolisillekin vapaasti ja maksutta hyödynnettäväksi.

Avoin data ei ole sama asia kuin julkinen tieto. Julkiseen tietoon kaikilla on pääsy eli ihmiset pääsevät **lukemaan tietoja** esim. verkkosivuilta tai kaupungin kirjaamosta.

Avoin julkinen tieto eli avoin data puolestaan tarkoittaa sitä, että kansalaiset ja yritykset voivat **käyttää tietoja omiin tarkoituksiinsa** tasavertaisesti julkisen hallinnon kanssa.

Datan löydettävyyttä voidaan parantaa lisäämällä se julkiseen datakatalogiin.

-
- **Julkisuus:** Datan on sisällettävä julkista tietoa, jotta se voidaan avata. Kenenkään yksityisyydensuoja tai yleinen turvallisuus ei saa vaarantua dataa avattaessa, eikä datassa saa olla esim. henkilötietoja tai liikesalaisuuksia.
 - **Tekninen saatavuus:** Data on avattu sellaisessa muodossa, että sitä on helppo käsitellä tietokoneohjelmistoilla. Ihmisen on helppo lukea PDF-dokumenteissa tai HTML-sivuilla olevaa tietoa, mutta sitä on vaikea lukea ohjelmallisesti. Datan koneelliseen tarkasteluun ja hyödyntämiseen sopivat esimerkiksi CSV-, XLS- tai XML-muodot sekä erilaiset rajapinnat suoraan datalähteeseen.
 - **Maksuttomuus:** Dataa voi käyttää maksutta. Maksuttomuus helpottaa erityisesti ensikosketuksen saamista dataan. Se mahdollistaa datan hyödyntämiseen liittyvät kokeilut ilman budjettibyrokraatiaa.
 - **Uudelleenkäytön sallivat käyttöehdot:** Datan avaaja sallii aineiston uudelleenkäytön ja kertoo sen selkeästi datan yhteydestä löytyvillä käyttöehdoilla. Käyttöoikeuksien selvittäminen – käyttöehtojen puuttuessa – voi monesti olla niin työlästä, että datan hyödyntämisestä luovutaan.

Käytä dataa

Avointa dataa voi hyödyntää kuka tahansa. Aktiivisimpia hyödyntäjiä ovat erityisesti koodaajat, journalistit, tutkijat ja aktiiviset kansalaiset. Näillä ohjeilla pääset alkuun avoimen datan hyödyntämisessä.

1 Löydä dataa

2 Keksi tai löydä sovellusidea

3 Luo sovellus

4 Julkaise sovellus verkossa

5 Käyttäjät antavat palautetta ja keskustelevat

Avointa dataa esimerkein

Avoimen tiedon ja yhteentoimivuuden palvelu <https://www.avoindata.fi/>

Tilastokeskuksen avoimen datan rajapinnat <http://www.stat.fi/org/avoindata/>

Kaupunkien avoimesti julkaistuja tietoaaineistoja esim:

- Avoin data - Oulu <http://www.ouka.fi/oulu/oulu-tietoa/avoin-data>
- Avoin data - Tampere <http://www.tampere.fi/tampereinfo/avoindata.html>

Sivulle http://www.vero.fi/fi-FI/Avoin_data%2829357%29 on koottu Verohallinnon tarjoama avoin data. Aineistoon sovelletaan [Creative Commons 4.0 Nimeä -lisenssin](#) käyttöehtoja.

Avoin lähdekoodi

- Avoin lähdekoodi on tapa kehittää ja jaella tietokoneohjelmistoja.
- Mahdollistaa ohjelmistojen vapaan käytön ja kehittämisen ilman lisenssimaksuja.
- Erilaisia avoimen lähdekoodin Open source-lisenssejä on kymmeniä.
- Open Source Licenses <http://opensource.org/licenses>
- Osa lisensseistä edellyttää teoksen muutosten lisensointia alkuperäisen teoksen lisenssillä, osa lisensseistä edellyttää teosten kaikenlaisten johdannaisten, ml. yhdistelemällä tehtyjen johdannaisten, lisensoimista samalla lisenssillä. Osa lisensseistä sallii teoksen kaikenlaisen käytön ilman, että teoksen lähdekoodia tarvitsee avata levitettäessä teosta.

Lähde: COSS ry. <http://coss.fi/avoimuus/lisenssit/>

Ilmaisten ohjelmien käyttö opetuksessa

Maksullisten ohjelmien rinnalla verkosta löytyy myös hyviä ilmaisohjelmia.

Ilmaisohjelmat.fi esittelee parhaat ilmaiset tietokoneohjelmat ja verkkosovellukset suomeksi selkokielellä.

Sivuston kohderyhmänä on erityisesti tietokoneiden peruskäyttäjät:

“Ilmaisohjelmat, erityisesti avoimen lähdekoodin ohjelmat, ovat hiljalleen yleistymässä myös julkisella sektorilla. Esimerkkinä vaikkapa oikeusministeriön päätös siirtyä avoimen lähdekoodin OpenOffice -toimistopakettiin käyttöön. Moni muukin kunta, oppilaitos jne. harkitsee parhaillaan tietotekniikkalinjaustensa muuttamista kohti avoimia standardeja.

Ilmaisohjelmat.fi:n voi myös nähdä vastaiskuna ohjelmistopiratismia vastaan. Kertomalla selkeästi ilmaisten vaihtoehtojen olemassaolosta voidaan toivottavasti vähentää ohjelmien laitonta kopiointia.”

<http://www.ilmaisohjelmat.fi/>

Ohjelmia opettajan käyttöön <http://www.peda.net/veraja/kotka/aikuislukio/ideat/softa/>

Hakukoneiden avulla löydät useita sivustoja, joilla vinkataan ilmaisista mobiilisovelluksista, jotka soveltuvat oppimiseen ja opetukseen.

Avoimet aineistot ja sosiaalinen media

flickr

jamendo

You**Tube**

 del.icio.us

Pinterest

Creative Commons ja avoimet aineistot

- Creative Commons on lisenssijärjestelmä, joka mahdollistaa käyttö- oikeuksien jakamisen, kun tekijä haluaa teoksensa leviävän sosiaalisen median ja verkkopalveluiden avulla.
- Creative Commons -lisenssi mahdollistaa myös sisältöjen löytämisen eri palveluiden hakutoimintojen avulla.

<http://creativecommons.fi/>

Työkaluja CC-aineiston etsimiseen

- Eri some-palveluiden hakutyökalut voivat mahdollistaa aineiston etsimisen CC-lisenssiä hyödyntäen → tarkennettu haku.
- Tarkista aina alkuperäinen lähde: aineisto on voitu lisätä myös ilman lupaa CC-lisenssoituna verkkoon.

Etsi sisältöä jota voit jakaa, käyttää ja muokata

Kirjoita hakuehtosi

Haluan jotain, jota voin... käyttää kaupallisiin tarkoituksiin;
 muokata, tai rakentaa sen päälle.

Hae käyttäen:

Europeana

Media

Flickr

Kuva

Fotopedia

Kuva

Google

Web

Google Images

Kuva

Jamendo

Musiikki

Open Clip Art Library

Kuva

SpinXpress

Media

Wikimedia Commons

Media

YouTube

Video

Pixabay

Kuva

ccMixer

Musiikki

SoundCloud

Musiikki

<http://search.creativecommons.org/?lang=fi>

Creative Commons Search on metahakukone, josta pääset kätevästi useisiin suuriin CC-lisensoitujen aineistojen varantoihin sekä CC-lisenssejä ymmärttäviin hakukoneisiin. Kirjoita hakukenttään hakusanasi ja valitse, mistä palvelusta haluat hakea sisältöä.

Google-hakukone

Mikään hakukoneiden löytämä aineisto ei ole lähtökohtaisesti vapaasti käytettävissä.

- Tarkista aina esim. kuvahaun hakutuloksen alkuperäinen sivusto, ja mieti lähteen luotettavuutta: onko aineisto jaettu luvallisesti?
- CC-lisenssi on yksi hakutyökaluista.
- Oletusehto haussa on, ettei hakutuloksia suodateta käyttöluvan perusteella, vaan se pitää valita erikseen.

google kuvahaku

Verkkohaku

Kuvahaku

Kartat

Videot

Lisää ▾

Hakutyökalut

Koko ▾

Väri ▾

Tyyppi ▾

Aika ▾

Käyttöoikeudet ▾

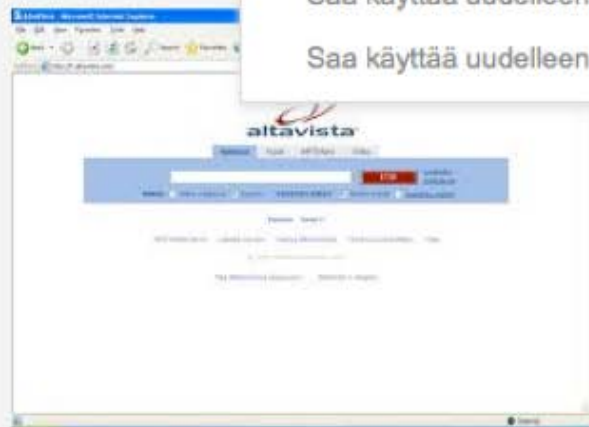
Lisää työkaluja ▾

Evästeet auttavat meitä palvelujemme toimituksessa. Käyttämällä evästeiden käyttöä.

OK

Lisätietoja

- ✓ Ei suodateta käyttöluvan perusteella
- Saa käyttää uudelleen ja muokata
- Saa käyttää uudelleen
- Saa käyttää uudelleen ei-kaupallisesti ja muokata
- Saa käyttää uudelleen ei-kaupallisesti

Verkkohaku

Kuvahaku

Kartat

Videot

Sovellukset

Lisää ▾

Hakutyökalut

SafeSearch ▾

Koko ▾

Väri ▾

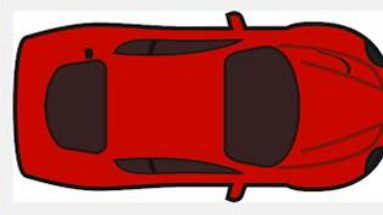
Tyyppi ▾

Aika ▾

Saa käyttää uudelleen ja muokata ▾

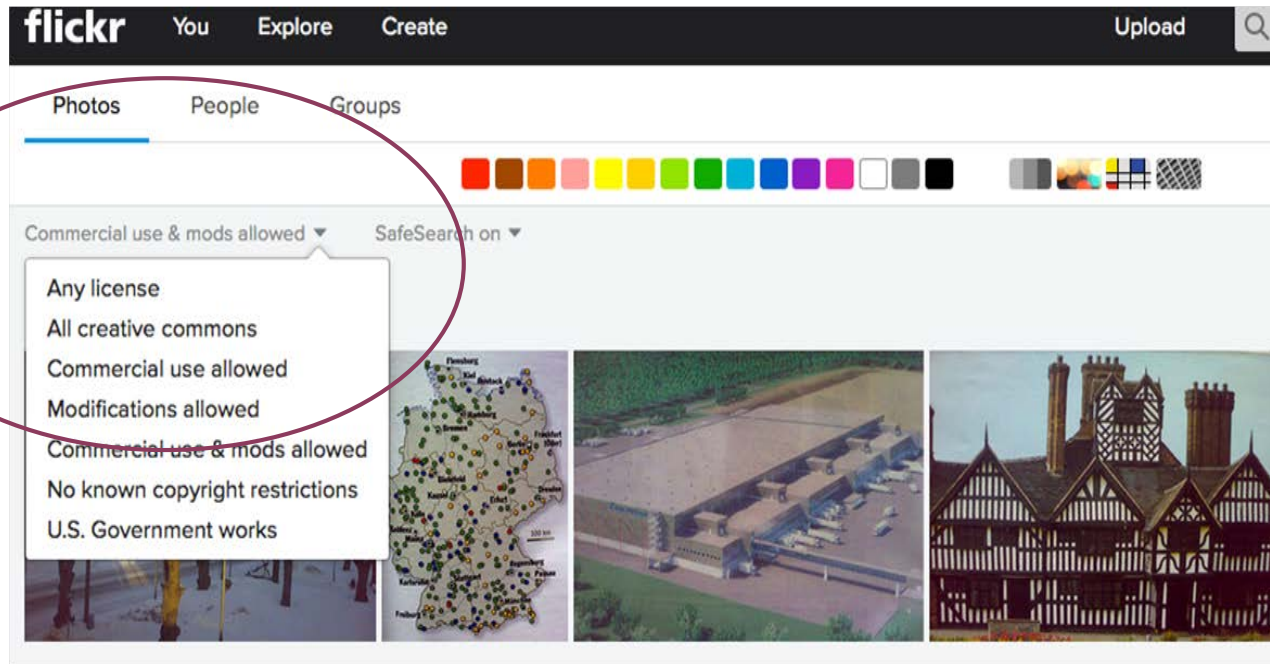
Lisää työkaluja ▾

Tyhjennä

Kuvahaku "auto"

Kuvapalvelu Flickr

YouTube-videot

Vaikka video olisi merkitty luokkaan “koulutus” kuuluvaksi, ei se anna vielä lupaa esittää videota opetuksessa. Tavallisen YouTube-käyttöluvan sijaan, videolle voi antaa Creative Commons-lisenssin. Käytä hakutyökalua kirjoittamalla hakusana ja valitse sitten suodattimeksi Creative Commons

The screenshot shows the YouTube search interface with the following elements:

- Search bar: "kirjoita tähän hakusana ja valitse sitten suodattimeksi Creative Commons" with a search icon.
- Filter dropdown: "Suodattimet" with "Creative Commons" selected and a close icon.
- Filter categories and options:

Latauspäivä	Tyyppi	Kesto	Ominaisuudet	Lajittelu
Viime tunti	Video	Lyhyt (alle 4 min)	4K	Osuvuus
Tänään	Kanava	Pitkä (yli 20 min)	HD	Latauspäivä
Tällä viikolla	Soittolista		Tekstitykset	Näyttökerrat
Tässä kuussa	Elokuva		Creative Commons X	Annetut tähdet
Tämä kuukausi	Näytä		3D	
			Live	
			Ostettu	
			360°	

Musiikkia verkosta

Jamendo Pro mahdollistaa myös kaupallisen käytön

The world's biggest free music library
Free and unlimited listening and downloads

Describe the music you're searching for

Advanced search

Artist country :

Language :

CC Licenses :

Available on Jamendo PRO?

Current selection :

Sosiaaliset kirjanmerkit

- Tallenna löytämäsi CC-aineistot kirjanmerkkipalveluun.
- Palveluiden avulla voi tallentaa, jakaa ja etsiä kirjanmerkkejä esim. tageihin, hakusanoihin tai kuviin perustuen.
- Erilaisia palveluita on paljon: kokeile ja tutustu - jokaiselle löytyy sopiva ratkaisu.

Verkkomateriaalin käyttäminen

Blogit, twiitit - milloin niitä saa käyttää, jos löytää hyviä?

“...kun sivustolle on lisätty painike, joka mahdollistaa jakamisen, suosittelun tai tykkäämisen, on sivuston haltija antanut suostumuksensa materiaalin levittämiseen.”

Lähde: Forss, M. 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas.

- linkin voi jakaa
- twiitin voi retwiitata edelleen omille seuraajilleen
- lyhyet viestit eivät välttämättä ylitä teoskynnystä: muista silti hyvät tavat
- huomioi yksityisyysasiat, jos viestit eivät ole täysin julkisia
- verkkomateriaaleihin voi viitata ja niitä voi siteerata
- verkkosivuston tai blogin Creative Commons-lisenssi voi antaa erilaisia vapauksia käyttää aineistoa
- täysin julkista materiaalia voi hyödyntää myös esim. digiluvan antamisissa puitteissa.

Tehtävä

1. Miten voin hyödyntää avoimia oppimISRatkaisuja omassa opetuksessani?
2. Miten voin kannustaa ja tukea opiskelijoitani käyttämään luvallisesti ja oikein avoimia aineistoja verkostosta?
3. Luo itsellesi oman alasi CC-materiaalikokoelma haluamaasi sosiaaliseen kirjanmerkkipalveluun.

Lue lisää

Edu.fi:

- Sosiaalisen median opetuskäytön suositukset
[http://www.edu.fi/materiaaleja ja tyotapoja/tvt opetuksessa/sosiaalisen median opetus kayton suosituksset](http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/sosiaalisen_median_opetus kayton_suosituksset)
- Sosiaalisen median käyttöehdot -taulukko
[http://www.edu.fi/materiaaleja ja tyotapoja/tvt opetuksessa/sosiaalinen media/taulukko sosiaalisen median kayttoehdoista](http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/sosiaalinen_media/taulukko_sosiaalisen_median_kayttoehdoista)

Lähteet

Couros, A. 2008. **The Networked Teacher**. Kuva. Viitattu 18.5.2015.

<https://www.flickr.com/photos/courosa/2922421696/>

CC Wiki. Viitattu 12.3.2015. <https://wiki.creativecommons.org/>

COSS ry Viitattu 18.5.2015. <http://coss.fi/avoimuus/lisenssit/>

Creative Commons. Viitattu 11.3.2015. <http://creativecommons.fi/>

Forss, M. 2014. **Fobban sosiaalisen median selviytymisopas**. Helsinki: Crime Time.

Helsinki Region Infoshare. Viitattu 18.5.2015. <http://www.hri.fi/fi/>

Ilmaisohjelmat Viitattu 18.5.2015. <http://www.ilmaisohjelmat.fi/>

Mooc.fi. Verkkolähde. Viitattu 18.5.2015. <http://mooc.fi/>

Oppiminen Online. Viitattu 18.5.2015. <http://www.oppiminenonline.com>

Wikispaces. Viitattu 18.5.2015. <http://www.wikispaces.com/>

TEKOA-hankkeessa kerättiin tekijänoikeuteen liittyviä kysymyksiä opettajilta ja opettajaopiskelijoilta lukuvuonna 2014–2015:

- Tämän esityksen on tarkoitus vastata ainakin näihin kysymyksiin:
 - Avoin, puolisoljettu, suljettu aineisto. Mitä tarkoittavat opetustilanteessa?
- Sosiaalisen median palveluiden käyttöehdot
 - Luopuuko tekijänoikeuksistaan ladatessaan materiaalia some-palveluihin?
 - Miten hyvin oppimisympäristön (esim. Google sites, Facebook) säännökset tekijänoikeuksiin liittyen tulisi tuntea? Omistaako esimerkiksi Google Google Sitesiin toteutetun YTO-pajan aineiston?
 - Antaako ryhmässä jakamalla oikeuden muille ryhmäläisille käyttää jaettua materiaalia?
 - Kuinka suljettu voi some-ryhmä tai ympäristö todellisuudessa olla?
 - Ilmaisten ohjelmien käyttö opetuksessa, esim. esim. saako vapaasti ladata laskutus - ja kirjanpito-ohjelmat, kuvankäsittely
 - Blogit, twiitit - milloin niitä saa käyttää, jos löytää hyviä?
 - Mitä tilastokeskuksen materiaalia voi käyttää? Entä avoin data?